

van een karakter-typeering, door houding, door oogen, door een lijn van den mond, die opvallend was van beslistheid.

De vroegere impressionist, de latere divisionist, en de symbolist, hij was teruggekeerd tot een directe bestudeering van de natuur, tot de zuivere scherpe, indringende waarneming. Want die portretten, waarbij zich later de rijen van geestelijken zullen aansluiten, zij geven meer dan een uiterlijken kant van den mensch, zij zijn karakterontledingen geworden. Toorop heeft hierin juist zonder toevoeging van uiterlijkheden zijn personen in hun sfeer getypeerd.

Blijven wij dan ook eenen kant van het veelzijdig talent van Toorop vooral waardeeren, dan is het zeker zijn uiterst delicate psychologische portretkunst, en daarbij in het bijzonder zijn scherpe potloodteekeningen waarin hij door de beslistheid der techniek iedere lijn moest verantwoorden.

Zijn ontzaglijke veelzijdigheid, en wellicht ook zijn van huis uit decoratieve aanleg, deden hem later tal van technieken der versieringskunst beoefenen, en daarbij bezat hij de gave van zich gemakkelijk in een nieuwe werkwijze thuis te voelen, er zich in te denken, en daardoor ook zijn z'n ontwerpen meestal zoo geheel in aansluiting daarmede geworden.

Zijn sectielen, zijn emails, zijn glas-in-lood — zij gaven telkenmale juist datgene, waartoe het materiaal zich leende. Dit is zeker voor een kunstenaar die begon als impressionist en voor wien die sierkunst slechts een nevenliggend terrein was, een bijzondere verdienste.

En zoo had Toorop meerdere kanten, die ieder op zichzelf belangrijk waren. Het is dan ook ondoenlijk in dit kort bestek de rijke verscheidenheid zijner gaven naar waarde te schetsen; want bij zijn virtuositeit als teekenaar zullen wij hem voor dezen tijd juist blijven gedenken als den veelzijdigen kunstenaar, die, op welk terrein hij zich ook bewoog, ons telkens met nieuwe openbaringen verraste.

R. W. P. Jr.

TWEE TENTOONSTELLINGEN: WILLEM VAN KONIJNENBURG.

Deze jubileumtentoonstellingen hadden een buitengewoon druk bezoek — wat vanzelfsprekend is. Want al sinds jaren wordt Van Konijnenburg, door de elite der kunstminnende burgerij, of door esthetische fijnproevers, geacht een eminente en uitzonderlijke figuur, een boven de meerderheid uitblinkende geest, in de hollandsche schilderswereld.

Het overzicht, dat nu van zijn levenswerk, tot aan zijn zestigste jaar, geboden werd, kan die faam ons begrijpelijk doen zijn. Want al die schilderijen en teekeningen vormden te samen een eerbiedwekkend stuk arbeid, de vrucht van een langjarige ambitieuze inspanning en met een tentoonspreiding van kwaliteiten, die hier werkelijk ongemeen zijn. Dit